

др Слободан НЕНАДОВИЋ
професор струковних студија, ВИПОС Ваљево

ГАРАНЦИЈЕ ПРЕМА ЈЕДИНСТВЕНОМ ТРГОВИНСКОМ ЗАКОНИКУ САД

Резиме

Гаранције у праву САД имају веома дугу историју. Настају и развијају се из енглеској обичајној праву, а коначно формирају кроз одговарајуће правне акте (законе) и судску праксу. Код уговора о продаји гаранције представљају једну врсту осигурања једне ствари (продавца) у погледу постојања одређених чињеница у које се група ствари (купица) може поуздати. Одговорност за кршење оваквих гаранција је по својој правној природи уговорна.

Кључне речи: гаранције, врсте гаранција, уговорна одговорност.

I Увод

Правни акти, углавном закони, којима се у САД непосредно или посредно регулишу различити аспекти уговора о продаји садрже и нормирају бројне врсте гаранција (*warranties*) које продавац у вези ствари (робе) која је предмет уговора преузима у односу на купца. Такви су на пример Јединствени законик о продаји из 1906. године (*The Uniform Sales Act – U.S.A.*), Јединствени трговински законик (*The Uniform Commercial Code – U.C.C.*) из 1962. године, као и *The Magnuson-Moss Warranty Act* (тзв. *Lemon Law*) из 1975. године, који су као федерални прописи примењени више мање на целој територији САД. Обзиром на подељену надлежност између федералне и савезних држава правило

је да одредбе федералних прописа у истоветном или нешто измењеном тексту буду посебно кодификоване у неком од аката савезних држава. У Калифорнији то је рецимо случај са Грађанским закоником (*The Civil Code of California*) примарно усвојеним још 1872. године, а након тога често иновираним. Овај Законик наиме садржи посебну главу посвећену гаранцијама у којој не само прихвата него и проширује домашај истоврсних одредаба *U.C.C.*¹

Гаранција се у САД најчешће одређује као уверавање (обећање) које у неком уговору једна страна даје другој у вези постојања чињеница које се односе на предмет уговора, а у које се друга страна може поуздати. То је другим речима обећање продавца купцу да су декларисане чињенице о ствари (роби) која је предмет уговора истините, да се на њих може ослонити и да у супротном може користити одређене правне лекове.² Према неким другим, не тако различитим ставовима, гаранција је обећање продавца о преузимању специфичне одговорности у случају да квалитет или друге особине ствари (робе) која је предмет уговора нису у складу са спецификацијом или разумним очекивањима купца.³

У исто време међутим у правној теорији САД никада се није дошло до јасно дефинисане и опште прихваћене правне теорије о одговорности због кршења гаранција што је делом последица објективне процене општих циљева који се кроз концепт гаранција имају остварити.⁴ У време њиховог настанка у оквирима обичајног права сматрало се да одговорност поводом кршења гаранција произилази из деликта односно преваре који је концепт врло брзо еволуирао ка терену уговорне одговорности. Трећи концепт који се повремено појављује гаранције посматра као израз друштвеног настојања у смислу заштите потрошача.⁵

1 The Civil Code of California, Consumer Warranty Protection, Articles 1790–1790.4, 1797.90–1797.96.

2 R. L. Miller, G. A. Jentz, *Fundamentals of Business Law*, 6th ed., South Western West, стр. 320.

3 Francesco Parisi, „The Harmonization of Legal Warranties in European Law: An Economic Analysis“, *American Journal of Comparative Law*, бр. 52/2004, стр. 403–430. У нашем позитивном праву гаранција се одређује као свака изјава воље којом њен давалац даје обећање у вези са робом, и правно је обавезујућа под условом датим у изјави, као и оглашавању у вези са том робом. Види: Закон о заштити потрошача РС, *Сл. гласник РС*, бр. 73/10, чл. 56.

4 Fuller, Perdue, „The Reliance Interest in Contract Damages: I“, *Yale Law Journal*, бр. 46/1936, стр. 52.

5 Kessler, Sharp, *Cases and Materials on Contracts*, New York, Prentice-Hall, 1953, стр. 56. Ни у економској теорији нема јединственог становишта у вези гаранција. Неки аутори сматрају да гаранције обезбеђују додатну сигурност потрошачима и делују кроз механизам поделе ризика, други су мишљења да гаранције представљају знак квалитета производа за потрошаче у оквирима асиметричних информација које у

Конечно, судови се не тако ретко у споровима насталим услед кршења гаранција користе комбиновањем претходно наведених теоријских концепата, додуше уз доминантно прихватање концепта уговорне одговорности.

Када је реч о врстама гаранција у овом раду ћемо се бавити онима које су нормиране у Јединственом трговинском законнику: поред гаранција власништва (*warranties of title*) то су подразумевајуће гаранције (*implied warranties*), као и изричите (експлицитне) гаранције (*express warranties*).⁶

II Гаранције власништва

Купци су у даљој прошлости робу куповали на сопствену одговорност што практично значи да су они искључиво преузимали ризик евентуалне куповине ствари у случају да продавац није њен власник или је његово власништво на неки начин ограничено. У раном обичајном англосаксонском праву, нарочито енглеском, гаранција купчевих права није постојала ни када је продавац продавао своју личну имовину, као ни околност да је плаћена цена у потпуности одговарала вредности ствари. Овакав приступ последица је комбиновања два латинска начела: првог, *nemo dat quod non habet* (нико не даје оно што нема) и другог, *caveat emptor* (нека се купац пази), сходно којима је успостављено „хибридно“ правило да продавац на другога може пренети само оно што поседује али да ризик недостатка у његовом власништву сноси купац.

Ригидност на овај начин успостављеног правила од почетка 19-ог века ублажавају судови у Енглеској и САД тако што су купцима дозвољавали надокнаду уколико би продавци лажно представљали или прећутно прикривали правни статус робе коју продају. Овакво је право купаца, међутим, свој основ имало у превари, а не у уговору. Судови пак поступно омогућавају продавцу да, у случају спора, докаже да је он

вези са производима имају, док трећи гаранције посматрају као подстицајни механизам за произвођаче у смислу сталног побољшања квалитета производа. Winand Emons, „The Theory of Warranty Contracts“, *Journal of Economic Surveys*, бр. 3(1)/1989, стр. 43-57.

6 Наведене врсте гаранција нису једине које америчко право познаје. Тако рецимо поменути *The Magnuson-Moss Warranty Act* за сву робу широке потрошње (*consumer goods*) чија је цена већа од 10 УСД прописује посебну врсту писаних изричитих гаранција које опет могу бити пуне гаранције (*full warranties*), оне које обавезују продавца односно произвођача на бесплатну поправку односно замену покварених делова односно повраћај новца или замену уколико ствар не може бити поправљена у разумном року и ограничене гаранције (*limited warranties*), оне које потрошачу пружају мање права од пуних гаранција.

власник ствари што заправо иницира остваривање права купца у оквирима уговорних обавеза продавца. Ипак, генерално се још увек не полази од претпостављене одговорности продавца односно његове обавезе да докаже своје власништво, све док он то изричито не изјави односно док пред судом изричито не преузме обавезу да своје право докаже. Недостатак овакве изјаве остављао је купца сасвим незаштићеног од евентуалних правних претензија трећих лица. Временом се судска заштита купаца проширују на основу претпоставке да је роба која се нуди на јавној продаји својина продавца, као и роба коју овај има у свом поседу (државини), чиме се терет супротног доказивања пребацује на трећа лица. Поступно се прихвата и став да се продавац самим чином нуђења робе на продају прећутно легитимише као њен власник, које се правило примењује и на нематеријална добра. До краја века доктрина која је у погледу гаранције власништва важила на његовом почетку еволуирала је у своју супротност: сматрало се да постоји претпоставка сходно којој продавац купцу гарантује власништво на предмету продаје, изузев уколико околности случаја јасно не указују на супротно.⁷ Овакав концепт прихваћен је коначно и у Закону о продаји роба Велике Британије из 1893. године (*The British Sale of Goods Act*).

Као што је америчко обичајно право еволуирало из обичајног права Енглеске, тако је у том погледу и амерички Јединствени законик о продаји усвојен под снажним утицајем решења из претходно поменутог енглеског Закона о продаји роба. Тај Закон познаје три димензије гарантовања власништва: гаранција законите продаје (*rightful sale*), сходно којој продавац гарантује да има овлашћење и право да прода ствар; гаранција мирне државине (*quiet possession*), сходно којој продавац преузима обавезу да штити купчеву државину од узнемиравања односно мешања треће стране која тврди да на ствари има неко право; гаранција против терета (*against encumbrances*), којом продавац гарантује купцу да на предмету продаје не постоји заложно право или неки други терет, осим оних за које је купац знао у време закључења уговора. Интересантно је међутим да амерички *The Uniform Sales Act* гаранције власништва не третира као посебну врсту гаранција већ их сврстава у подразумевајуће гаранције. На то непосредно указује и наслов секције 13 тог Закона – Подразумевајуће гаранције власништва.⁸

Мада усваја, поједностављује и даље разрађује правила о гаранцијама власништва која су садржана у Јединственом законнику о продаји, Јединствени трговински законик ове гаранције, бар формал-

7 Kevin M. Teeven, *A History of the Anglo-American Common Law of Contract*, Greenwood Press, Westport, USA 1990, стр. 288–295; William D. Hawkland, Frederick H. Miller, *Uniform Commercial Code Series*, West Group, USA, 1994.

8 USA – Section 13. Implied Warranties of Title.

но, одређује као посебну врсту гаранција, па их као такве и нормира у члану (параграфу) 2-312.⁹ Уколико се међутим анализира садржина гаранција власништва, начин њиховог настанка односно услови њихове примене, није тешко утврдити да оне по својим најзначајнијим карактеристикама и по *U.C.C.* представљају ништа друго него подврсту подразумевајућих гаранција. У односу на остале подразумевајуће гаранције разликују се у првом реду према предмету заштите: док се осталим подразумевајућим гаранцијама „потврђују“ одређена својства ствари као такве гаранцијама власништва се потврђује право својине продавца ствари на ствари. Чини се да је управо имајући у виду овако важан предмет заштите *U.C.C.* издвојио гаранције власништва као посебну врсту гаранција.

Према Јединственом трговинском законнику продавац најпре гарантује купцу да ће пренос власништва на роби (ствари) коју продаје бити уредан односно да је законит. Он даље гарантује да је ствар која је предмет уговора испоручена без икаквих оптерећења, закупа или других терета о којима је продавац у време закључења уговора имао сазнања.¹⁰ Изузев уколико другачије није уговорено, продавац који је трговац преузима у погледу робе коју продаје и гаранцију да она неће бити предмет правних захтева трећих лица. Ово се такође односи и на уговоре о преносу ауторских права, патента и заштитног знака.¹¹ Уколико је ова гаранција прекршена, па купац буде тужен од стране носиоца неког од права интелектуалне својине, купац мора обавестити продавца о парници у разумном року како би овај одлучио да ли да се умеша у спор. Уколико продавац одлучи да се умеша у спор, односно да преузме парницу, он то мора саопштити у писменој форми, обавезати се да сноси све трошкове укључујући и трошкове неповољног пресуђења.¹²

Важно питање у погледу претходно наведених одредаба Јединственог трговинског законика, које се решава у судској пракси, јесте и питање обима гаранција власништва. У том смислу се сматра да продавац, уколико већ гарантује за власништво на ствари која је предмет продаје, гарантује такође и за своје правне претходнике. Намера или незнање продавца у том смислу су ирелевантни.¹³ Другим речима,

9 *U.C.C.* § 2-312. Warranty of Title and Against Infringement; Buyer's Obligation Against Infringement.

10 *U.C.C.* § 2-312(1)

11 *U.C.C.* § 2-312(1).

12 *U.C.C.* § 2-607(3)(b); 2-607(5)(b).

13 *Crook Motor Co. v. Goolsby*, 703 F. Supp. 511, 518 (N.D. Miss. 1988) У наведеној пресуди између осталог се разматра и питање повраћаја цене купцу од крајњег „невиног“ продавца. Види више на: http://www.leagle.com/xmlResult.aspx?page=2&xmlDoc=19881214703FSupp511_11107.xml&docbase=CSLWAR2-1986-2006&SizeDisp=7.

гаранција није прекршена све док продавац „пренесећи власништво ствари на купца поступа на законит начин тако да купац није изложен тужби или је принуђен да тужи да би заштитио своје право“.¹⁴ Продавчево незнање није извињавајућа околност будући да је он стриктно одговоран за кршење гаранције коју је дао.

Продавац крши гаранцију власништва и уколико продаје ствар набављену од лопова, од преваранта или ствар на којој је конституисано неко средство обезбеђења о којем он није имао сазнање. Не постоји ни законски услов који тражи да купац делује разумно у смислу заштите својих интереса. Отуда је у једнакој мери правно заштићен и купац који се не распита о стању власништва ствари коју купује, о евентуалном постојању одговарајућих терета или мера обезбеђења на ствари.¹⁵

Судови углавном прихватају становиште да је гаранција прекршена и у случају да је купац принуђен да се брани од било каквих захтева у односу на ствар од стране трећег лица, без обзира на коначну основаност таквог захтева.¹⁶ Али тек уколико је захтев трећег лица основан продавац ће купцу бити одговоран и за штету коју овај тим поводом трпи. У зависности од последица које је кршење гаранције произвело продавац купцу мора платити штету због губитка ствари, случајну као и тзв. последичну штету (*consequential damages*). Ако је ствар због недостатака у праву продавца одузета од купца онда је минимална мера штете тржишне вредности те ствари, изузев уколико суд не нађе да постоје такве околности које оправдавају да тај износ буде другачији.¹⁷

Накнада случајне штете подразумева трошкове који су разумно учињени у погледу прегледа, пријема, превоза и чувања робе.¹⁸ Овакви трошкови уобичајено настају као резултат потребе купца да се стара о роби или да реализује набавку друге истоврсне робе. Тзв. последична штета не произилази из правног односа продавца и купца већ из посебних потреба купца за које је продавац могао знати. Према *U.C.C.*¹⁹ последична штета је резултанта кршења обавеза од стране продавца

14 *Jefferson vs. Jones*, 408 A.2d 1036, 1039 (Md. 1979), доступно на адреси: www.robewarrior.com/Cause_of_Action_Sampler_Three/408_A_2D_1036.

15 William D. Hawkland, „Sales and Bulk Sales Under the Uniform Commercial Code“, 3rd ed., A.L.I. and A.B.A., 1976, стр. 84.

16 Гаранција власништва је прекршена у погледу мирне државине купца чак и ако нека особа само тврди да је она власник ствари. Види: *Horta vs. Tennison*, 671 S.W.2d 720, 723 (Tex. Ct. App. 1984). Наведено према: Robyn L. Meadows, „Warranties of Title, Foreclosure Sales, and the Proposed Revision of U.C.C. 9–504: Has the Pendulum Swung Too Far“, *Fordham Law Review*, 1997, стр. 2430.

17 Види: R. L. Meadows, *нав. чланак*, стр. 2432.

18 U.C.C. § 2–715(1).

19 U.C.C. § 2–715(2)(a).

укључујући било који губитак који је последица општинских или посебних захтева и потреба (купца) за које је продавац у време закључења уговора могао знати, а који није могао бити разумно спречен на други начин. Оваква штета може бити штета настала услед губитка могућности да се ствар користи, финансијски трошкови плаћени у вези са ствари, као што су порези и таксе, затим њена поправка и слично. Уколико је купац имао трошкове у вези доказивања права власништва на ствари продавац ће морати да их надокнади, укључујући и разумне адвокатске трошкове.²⁰ Ако је купац платио штету стварном власнику ствари он има право на накнаду тих трошкова од продавца.²¹ Коначно, продавац може бити одговоран не само за штету коју је претрпео купац, његов саговорач, већ и за штету коју су претрпели каснији купци те ствари. У погледу одговорности продавца код куповине на даљину судови су подељени да ли се, по основу постојећих решења која садржи *U.C.C.*,²² таква одговорност може признати.²³ При томе се друге врсте гаранција које смо на почетку поменули примењују и на даљинску куповину.

Једно од важних питања које се у вези гаранција власништва поставља јесте и питање може ли продавац једноставно одрећи (*disclaim*) гарантовање власништва на предмету продаје. *U.C.C.* у овом смислу даје позитиван одговор с тим да сам процес „одрицања“ није ни мало једноставан. Наиме, ова врста гаранције може бити искључена или модификована само изричитим позивањем продавца на такву могућност, при чему нису ефективне, као рецимо код одрицања од гаранције квалитета, речи „у виђеном стању“ или „са свим оштећењима“. Да би производило правно дејство одрицање мора бити изричито, такво да јасно и недвосмислено објашњава купцу да продавац не преузима никакве обавезе у вези „квалитета“ права односно недостатака власништва на ствари коју продаје.²⁴ То би рецимо могле бити следеће речи: „Не постоји гаранција власништва или гаранција против кршења права власништва у овој продаји.“

III Подразумевајуће гаранције

Подразумевајуће гаранције су прећутне и неписане гаранције, изведене по основу самог закона, које као такве произилазе из природе

20 Cynthia A. Tari, „Warranty Actions outside Consumer Protection Statutes“, http://www.hsblaw.com/data/newsletters/Tari_%20For%20the%20Defense.pdf.

21 U.C.C. § 2-607(5)(a).

22 U.C.C. § 2-312 и U.C.C. § 2-318.

23 David Frisch, John D. Wladis, „General Provisions, Sales, Bulk Transfers, and Documents of Title“, *Bus. Law.*, бр. 45/1990, стр. 2300-2301.

24 U.C.C. § 2-312(2).

саме робе (ствари) односно природе трансакције која је у питању, односно из релативне ситуације и очекивања странака у вези са сваким конкретним уговором. Тако се рецимо подразумева да роба намењена комерцијалној продаји одговара по својим својствима за оне намене за које се уобичајено и користи.²⁵ У погледу кршења подразумевајуће гаранције неопходно је само утврдити да је она постојала и да је њеним кршењем извесно дошло до проузроковања штете.

Правила о подразумевајућим гаранцијама такође спадају у стара правила англосаксонског права. Настају из обичајног права, а даље се развијају и потврђују судским одлукама. Коначно, већ Јединствени закон о продаји из 1906. године садржи посебне чланове (секције) који се односе на ове гаранције и то на подразумевајуће гаранције описом, подразумевајуће гаранције квалитета и подразумевајуће гаранције узорком.²⁶

Дуго времена уназад постојала су опречна мишљења везана за правну природу ових гаранција при чему се углавном расправљало о томе да ли одговорност за њихово кршење произилази из деликта или пак из уговора. Неки аутори наводе доказе да се још у 14. веку кршење подразумевајуће гаранције сматрало искључиво последицом деликтне одговорности продавца.²⁷ Временом се, међутим, захваљујући пре свега одлукама судова, поглед на правну природу одговорности за кршење подразумевајућих гаранција у потпуности мења па концепт деликтне све више уступа место концепцији уговорне одговорности. Продавац је осигуравач његових добара и у том смислу је одговоран независно од сопствене кривице, чак и ако није знао за недостатке робе коју продаје. Овакав приступ ипак у свом чистом облику није могао да покрије штете (повреде) које кршењем подразумевајућих гаранција трпе трећа лица или њихова имовина, па отуда судови почињу да примењују мешовити концепт комбиновања уговорне и деликтне одговорности: мада се у пресудама позивају на уговорну одговорност они заправо често говоре о деликтима.²⁸ Током 19-ог века подразумевајуће гаранције се више мање коначно формирају у један заокружен и опште прихваћен правни

25 Оваквих гаранција према U.C.C. има више врста: *Implied Warranty of Merchantability* (U.C.C. § 2-314, 2A-212), *Implied Warranty of Fitness for a Particular Purpose* (U.C.C. § 2-315, 2A-213) као и друге подразумевајуће гаранције (U.C.C. § 2-314(3), 2A-212(3)).

26 The Uniform Sales Act of 1906 – Section 14. Implied Warranty in Sale by Description; Section 15. Implied Warranties of Quality; Section 16. Implied Warranties in Sale by Sample.

27 James Barr Ames, *Lectures of Legal History and Miscellaneous Legal Essays*, Harvard University Press, 1913, стр. 136–139.

28 W. Prosser, „Recent Developments in the Law of Negligence“, *Ark. L. Rev.*, бр. 9/1955, стр. 88–90.

институт, између осталог, и због јачања друштвене свести да „цењен продавац увек стоји иза своје робе“, што опет подиже и ниво његове друштвене одговорности.²⁹

Специфичност подразумевајућих гаранција је та што се оне аутоматски примењују на сваку продају коју чини трговац који се бави продајом роба које су „подесне за продају“ (*merchantable goods*).³⁰ Тако би рецимо подразумевајућа гаранција увек постојала уколико би од трговца који се бави продајом ски опреме купили пар скија, али не и уколико би исти такав пар купили од комшије. Под робом која је „подесна за продају“ у смислу успостављања подразумевајућих гаранција разуме се роба која је погодна за уобичајене намене за које се такве ствари иначе користе. Она мора бити најмање просечног квалитета, дакле таква да се може поредити са сличном робом у трговини односно на тржити, она мора бити на одговарајући начин упакована и мора одговарати чињеницама односно опису који су садржани на паковању односно налепници (омоту), ако их има.³¹ У свим оваквим случајевима је без значаја да ли је трговац знао или не да таква роба није „подесна за продају“ у претходно наведеном смислу. Наравно, трговац не може аутоматски бити повезан са баш свим „инцидентима“ који се непосредно могу довести у везу са робом. Ако купац у свом купатилу стане на клизав сапун, падне и претрпи повреде, одговорност продавца по основу подразумевајуће гаранције свакако не постоји.

U.C.C. познаје и појам хране „подесне за продају“ под којом се начелно разуме храна погодна за људску исхрану. Детаљнију спецификацију такве хране утврђују судови, од случаја до случаја, а на основу очекивања потрошача. Рецимо, судови претпостављају да потрошачи треба да очекују да повремено могу наћи кост у риблијој чорби, коштицу вишње у пити од вишања, љуску од ораха у паковању ољуштених ораха, обзиром да су такве ситуације природна последица припреме такве врсте хране.³² *A contrario*, потрошачи не би рационално могли да очекују

29 Daniel E. Murray, „Implied Warranty against Latent Defects“, *Louisiana Law Review*, бр. 21(3)/1961, стр. 587.

30 U.C.C. § 2-314(1). Implied Warranty: Merchantability; Usage of Trade.

31 U.C.C. § 2-314(2).

32 Господин *Webster*, рођен и одрастао у Новој Енглеској (*New England*) отишао је на ручак у ресторан *Blue Ship Tea Room Inc.*, у Бостону и наручио риблију чорбу. Већ после три четири кашике у грлу му се заглавила риблија кост која је укољена након специјалистичке лекарске интервенције у болници. *Webster* је тужио ресторан за кршење подразумевајуће гаранције и првостепени суд је пресудио у његову корист. *Blue Ship Tea Room Inc.* је уложио жалбу на такву пресуду коју је Врховни суд државе Масачусетс уважио. Врховни суд је изнео став да се у конкретном случају не ради о кршењу гаранције. По мишљењу суда „радост живота у Новој Енглеској подразумева и уживање у свежој риблијој чорби. У таквим приликама људи треба

парче црва у конзерви пасуља или комад стакла у флаши пића, обзиром да такве супстанце нису природни састојци производа (хране) о којем је реч. У првом случају подразумевајуће гаранције нису примењиве, у другом јесу.

Коначно, подразумевајуће гаранције постоје и код куповине робе за посебне намене (*warranty of fitness*). У том случају услов за успостављање гаранције је околност да продавац зна да купац робу купује управо имајући у виду њене посебне намене или посебне вештине продавца (произвођача) и да га управо те околности опредељују да купи такву робу.³³

Генерално говорећи, подразумевајуће гаранције могу бити „стављене ван снаге“ односно искључене коришћењем израза „у виђеном стању“ (*as is*) или „са свим недостацима“ (*with all faults*) или неког другог сличног израза који уобичајено привлачи позорност просечног купца на постојање околности њиховог искључења.³⁴ Могу бити искључене и гаранције које се односе на робу која има посебне намене односно која се редовно користи за посебне сврхе (*warranty of fitness*), с тим да у таквим случајевима изјава о искључењу мора бити дата у писменој форми и јасно изражена, али без обавезе да се у тексту такве изјаве наглашава која је роба у питању.³⁵ Ако је, међутим, у питању роба широке потрошње, онда се у тексту изјаве о искључењу гаранције обавезно мора навести да је реч о тој врсти робе.

Након усвајања Јединственог закона о продаји, а још више након ступања на снагу Јединственог трговинског законика, могућност одрицања подразумевајућих гаранција је оштро критикована у америчкој правној теорији. У том смислу се наводи да су предметне законске одредбе сасвим „вербалне и збуњујуће“, а надаље да и сам концепт одрицања подразумевајућих гаранција доводи у питање савремене трендове у америчком праву и, што је најважније, купце практично оставља без заштите у погледу квалитета робе.³⁶

Чини се да је кључни део изнетог критичког става, мада на први поглед сасвим логичан, у доброј мери неоснован. Наиме, основно питање је да ли заиста просечан купац искључењем гаранције за робу купљену

да буду спремни и да се суоче са ризиком од рибљих костију које се повремено појављују у рибљој чорби, и да такав ризик антиципирају.“ *Webster vs. Blue Ship Tea Room Inc., Supreme Judicial Court of Massachusetts, 1964, 347 Mass. 421, 198 N.E.2d 309.*

33 U.C.C. § 2-315 – Implied warranty; Fitness for particular purpose.

34 U.C.C. § 2-316(3)(a).

35 U.C.C. § 2-316(2).

36 Honnold, *Cases On The Law at Sales and Sales Financing*, 2nd ed., 1962, стр. 112.

„у виђеном стању“ односно робу „са свим недостацима“ заиста остаје без икакве правне заштите, како то критичари наводе. Несумњиво је да и роба купљена уз уговарање претходно наведених клаузула за купца има одређену употребну вредност, у супротном он је ни под каквим условима не би купио. По правилу просечан купац овакву робу и купује рачунајући да ће, и поред њених недостатака у односу на истоврсну робу просечног односно уобичајеног квалитета, она задовољити неку његову потребу. Разуме се, роба купљена у виђеном стању, роба са свим недостацима, а наравно и роба која се купује за редовне или посебне сврхе (намене) може имати одређене скривене мане, оне које су продавцу у време продаје биле познате или су му морале бити познате, а које би купца одвратиле од закључења уговора да је за њих знао односно да је за њих могао знати. Оваква одговорност продавца правни основ нема у уговору односно у подразумевајућој гаранцији на њему заснованој, већ произилази из деликтног поступања продавца. У прилог става који заступамо говоре и опште одредбе U.C.C. сходно којима ће суд одбити да пружи правну заштиту таквом уговору чије су поједине одредбе последица несавесности уговарача, или ће оснажити уговор без такве одредбе, или може ограничити примену било које уговорне одредбе која би водила неком несавесном резултату.³⁷ Према томе, а како ми то видимо, ако је искључење подразумевајућих гаранција последица несавесног поступања продавца такве одредбе уговора и не би производиле правно дејство.

IV Изричите гаранције

Изричите гаранције су оне које се односе на квалитет, стање и карактеристике ствари, укључујући и њене перформансе (техничке карактеристике). Њима се гарантује да ће одређени производ испуњавати одређене стандарде или да ће функционисати на одређени начин.³⁸ Ове гаранције настају: а) потврдом било које чињенице или обећањем учињеним од стране продавца купцу који се односе на робу (ствар)³⁹ – овакве се гаранције најчешће дају у фази преговора тако да рецимо изјава „ова бургија пробија нерђајући челик“ представља пример једне изричите гаранције; б) било каквим описом робе учињеним у фази преговора ствара се гаранција да ће роба том опису и одговарати;⁴⁰

37 U.C.C. § 2-302. Unconscionable contract or Clause.

38 U.C.C. § 2-313; 2A-210; Види више: Keller V. D., *The Essential of Business Law*, New Jersey, 1991, стр. 90.

39 U.C.C. § 2-313(1)(a).

40 U.C.C. § 2-313(1)(b).

в) уговарањем сваког узорка или модела односно договором да ће роба у целини по својим карактеристикама бити саобразна узорку или моделу.⁴¹

Да би се успоставила изричита гаранција није неопходно да продавац у том смислу употреби реч „гаранција“ или неку сличну реч (*warrant, guarantee...*). Оно што се према *U.C.C.* захтева да би изричита гаранција била успостављена је потврда (афирмација) чињеница о роби, обећање, опис или узорак који се односе на предмет уговора. Међутим, само изјава коју продавац учини у погледу вредности ствари или уколико о тој ствари изнесе своје мишљење или препоруку не успоставља изричиту гаранцију.⁴² Тако рецимо изјаве као што су „та ствар вреди читаво богатство“ или „на сваком другом месту за ову ствар би сте платили далеко више“ нису изричите гаранције у смислу *U.C.C.* Са друге стране, уколико би продавац који је истовремено и експерт у том својству купцу лаику дао своје мишљење о роби, таква би се изјава могла третирати као изричита гаранција. Разуме се, у оваквим случајевима неће бити ни мало једноставно утврдити да ли је по среди изричита гаранција или тек правно необавезујућа изјава.⁴³

Амерички теоретичари налазе да значајан проблем у конкретном утврђивању услова за примену изричитих гаранција произилази из околности да законодавац у том смислу употребљава појмове (*affirmation of fact; promise, basis of bargain*) чије значење ближе не појашњава. Одговарајуће тумачење се с тим у вези није могло пронаћи ни у оквирима обичајног права обзиром да у време његове примене пот-

41 *U.C.C.* § 2-313(1)(c). У вези примењивости одредаба *U.C.C.* у погледу услова за важење изричитих гаранција ево и једног примера из судске праксе: *Robert и Sherrie Genetti* бавили су се продајом намештаја широм САД и у ту сврху су купили камион марке *GMC (General Motors Corporation)* за цену од 97.043 долара и уз изричиту гаранцију за возило на три године или пређених 150.000 миља. У наредних седам месеци камион се кварио три пута и сваки пут власник није могао да га користи, што је проузроковало не само губљење времена и зараде, већ су и укупни трошкове поправке износили 21.000 долара. Овлашћени сервисери су констатовали да је по среди грешка на мотору али је, по захтеву купца, *GMC* одбио да замени возило или врати новац. У спору који је тим поводом настао *GMC* се бранио истичући да би купац морао да докаже да је кршење изричите гаранције последица тачно одређеног квара као и узрок тог квара, односно да у том смислу није довољно доказати само постојање квара на мотору. Првостепени суд овакву одбрану тужене стране није прихватио, а такав став је по жалби *GMC* заузео и Врховни суд Небраске наводећи, између осталог „да прецизан или специфичан дефект није потребно доказати у погледу недостатака производа предвиђених Јединственим трговинским закоником“. Види: *Nebraska Supreme Court*, 2001, 261 Neb. 98, 621 N.W.2d 529.

42 *U.C.C.* § 2-313(2).

43 M. LeRoy, G. Jentz, *Fundamentals of Business Law*, 6th ed., Thomson South Western, 2005, стр. 322.

врда (афирмација) чињеница о роби рецимо не само да није била метод успостављања гаранције већ ни доказ о њеном постојању.⁴⁴ Поред свега, употреба речи „или“ (*or*) између речи „потврда чињеница“ (*affirmation of fact*) и „обећање“ (*promise*) упућује на различите методе код креирања изричитих гаранције према *U.C.C.*⁴⁵

Утисак је да се већ код постављања претходно изнете дилеме пренебрегава уговорна природа гаранција, као таква доминантно прихваћена у америчком праву. Последица овакве „примарне грешке“ је и она која из ње произлази: тражи се суштинска разлика и примећује посебна методологија у настанку изричитих гаранција, обзиром да ли је основ њиховог настанка потврда о чињеницама или обећање. Уколико се међутим у анализи крене од става да су потврда о чињеницама и обећање једностране изјаве воље продавца које додуше могу имати различиту садржину, али из којих несумњиво и у сваком случају исходи уговорна обавеза (гаранција), онда се несумњиво постављен проблем сасвим релативизује. При томе употреба речи „или“ између речи „потврда о чињеницама“ и „обећање“ не упућује на различите методе код креирања изричите гаранције већ само на алтернативу код њиховог креирања у оквиру једне те исте методологије.

Изричите гаранције такође могу бити искључене уколико се продавац уздржи од давања било каквих обећања или тврдњи у вези са робом, описом робе или у вези саобразности робе узорку или моделу. *U.C.C.* дакле омогућава искључење или пак ограничење домашаја ових гаранција уз коришћење јасног и недвосмисленог језика којим би се на страни купца отклонило специфично очекивање од робе коју купује. Уколико је изричита гаранција искључена у писменој форми, на начин који је разумљив и изражајан, њоме су искључене и све усмене изричите гаранције које су евентуално дате.⁴⁶ Ово омогућава продавцу да предупреди евентуалне тврдње купца о постојању гаранције која је у писменој форми искључена (или ограничена). Али у сваком случају купац мора бити упознат са било којим видом искључења или ограничења изричитих гаранција пре него што је уговор закључен.

У годинама које су уследиле након усвајања *U.C.C.*, односно у време његовог поступног озакоњења у савезним државама широко је

44 „Implied and Express Warranties and Disclaimers Under the Uniform Commercial Code“, *Indiana Law Journal*, бр. 38(4)/1963, стр. 650-651, доступно на: <http://www.repository.law.indiana.edu/ilj/vol38/iss4/5>.

45 *U.C.C.* § 2-313(1) – Express warranties by the seller are created as follows: (a) Any *affirmation of fact or promise* made by the seller to the buyer which relates to the goods and becomes part of the basis of the bargain creates an express warranty that the goods shall conform to *the affirmation or promise*.

46 *U.C.C.* § 2-316(1). *U.C.C.* § 2A-214(1).

било распрострањено мишљење о потреби елиминисања законске могућности одрицања ових гаранција.⁴⁷ Аргументи који су при томе изношени више мање су истоветни онима који су се користили када је реч о могућности искључења подразумевајућих гаранција. Поступно су, међутим, оваква мишљења потиснута аргументацијом да изричите гаранције представљају део уговора и у том смислу вољу уговарача па би *ex lege* забрана њиховог одрицања представљала стављање једног дела уговора ван снаге. Али у сваком случају, уговор у погледу његовог тумачења и одређења домаћаја његових одредби ваља посматрати у целини при чему, уколико у њему постоји противуречност између општих и посебних одредаба, предност ваља дати овим другим.⁴⁸

V Кумулирање гаранција

U.C.C. садржи и посебна правила везана за могућност кумулирања гаранција која се односе на изричите и подразумевајуће гаранције.⁴⁹ Гаранције власништва се у овом контексту не помињу обзиром да је предмет заштите тим гаранцијама право (својине) као такво, а не роба (ствар) и њена својства. Отуда би се могло рећи да се гаранције власништва увек „кумулирају“ са остале две врсте гаранција.

Према Јединственом трговинском законнику изричите и подразумевајуће гаранције се могу кумулирати уколико су конзистентне, дакле уколико међусобно нису супротстављене, али уколико такво својство немају, односно уколико нису конзистентне и уколико је њихово кумулирање нерационално онда ће се према намери странака одлучити која је гаранција доминантна. Код утврђивања такве намере странака примењиваће се следећа правила: прво, тачна техничка спецификација има предност у односу на узорак или модел или општи језички опис; друго, узорак има предност у односу на неконзистентан општи језички опис; треће, изричита гаранција има предност у односу на неконзистентну подразумевајућу гаранцију изузев у односу на подразумевајућу гаранцију која се везује за робу одређене намене.

VI Користи од гаранција за трећа лица

Једно од општих правила англосаксонског уговорног права (као уосталом и евроконтиненталног) је да лица по основу уговора не могу

47 W. D. Hawkland, *нав. дело*, стр. 47.

48 Samuel Williston, *The Law Governing Sales of Goods at Common Law and Under the Uniform Sales Act*, Baker, Voorhis, New York, 1909, стр. 115.

49 U.C.C. § 2-317. Cumulation and Conflict of Warranties Express or Implied.

стицати права и обавезе уколико нису уговорне стране. Изузеци од овог правила у праву САД се односе на упућивање (асигнацију), уговор у корист трећег лица и коначно на права која могу имати трећа лица у случају да им кршењем гаранција буде узрокована нека штета.

Сматра се да је расправа о потреби озакоњења права трећих лица на накнаду штете настале кршењем гаранција резултат једне пресуде Врховног суда државе Њу Џерси (*New Jersey*) сходно којој се такво право признаје.⁵⁰ Али и поред начелне сагласности у смислу признавања права између држава чланица су се појавиле велике разлике у погледу тога колико обухватан овакав вид заштите треба да буде што је за последицу имало да су редактори Јединственог трговинског закона предложили три равноправне односно алтернативне верзије члана 2-318.⁵¹

Према верзији „А“ гаранције се проширују на било које физичко лице члана породице, домаћинства или госта у купчевој кући уколико је разумно очекивати да таква особа може користити, конзумирати или бити под утицајем купљене ствари и која је лично повређена кршењем гаранције. При томе се овакво проширење домаћаја гаранција не може искључити нити ограничити од стране продавца. Према верзији „Б“ продавчева гаранција се проширује на било које физичко лице за које се разумно може очекивати да користи, конзумира или буде под утицајем ствари и које је лично повређено кршењем гаранције, с тим да се овакав домаћај гаранција такође не може искључити нити ограничити вољом продавца. Коначно, према верзији „Ц“ продавчева гаранција се проширује на било које лице за које се разумно може очекивати да користи, конзумира или буде под утицајем ствари и које је повређено кршењем гаранције. Продавац не може искључити нити ограничити од-

50 У случају *Henningsen v. Bloomfield Motors* супруг је својој супрузи као Божићни поклон купио аутомобил, па је супруга услед грешке у систему управљања возилом доживела удес. Тужилац (купчева супруга) је поднела тужбу против продавца и произвођача захтевајући између осталог и накнаду штете због задобијених личних повреда, мада она није купац и између ње и произвођача односно продавца није постојао директан уговорни однос. Тужени се бранио истичући управо чињеницу да тужилац није купац аутомобила и да је, шта више, купац приликом куповине возила потписао изјаву сходно којој се одговорност продавца ограничава на евентуалне штете које он претрпи коришћењем возила, а које су последица његове неисправности. Суд је, међутим, нашао да госпођа Хенингсен (*Mrs. Henningsen*) има право да оствари накнаду личне штете. У условима савремене трговине у којима продавац нуди и јавно промовише куповину својих производа подразумева се гарантовање да је такав производ погодан за коришћење од стране крајњег корисника. То подразумева проширење овакве гаранције не само на купца, већ и на чланове његове породице, као и других лица према којима се купац обавезао да ће им омогућити коришћење аутомобила. Види: *Henningsen v. Bloomfield Motors, Inc.*, 32 N.J. 358, 161 A.2d 69 (N.J. 1960), the New Jersey Supreme Court.

51 U.C.C. § 2-318. Third Party Beneficiaries of Warranties Express or Implied.

говорност за личне повреде било ког појединца обухваћеног оваквом гаранцијом.

На први поглед разлике између наведених верзија су тек површне. Ипак пажљивијом анализом могу се уочити и неке које суштински одређују домашај гаранција у односу на трећа лица. Рецимо: верзије „А“ и „Б“ обухватају само заштиту физичких лица, док је у верзији „Ц“ наведено да се заштита односи на „било које лице“ (*any person*), што би значило и на физичка али и на правна лица. Из ове разлике изведена је и њој подразумевајућа: повреде покривене кршењем гаранција код прве две верзије су личне (телесне) повреде (*injured in person*), док се у трећој верзији говори само о повредама (*injured*). Лица (физичка) која су покривена кршењем гаранција у првој верзији су чланови породице, домаћинства купца или његови гости, док код преостале две верзије у том погледу не постоје ограничења.

VII Уместо закључка

Правила о гаранцијама садржана у Јединственом трговинском закону су несумљиво изникла на истоврсним нормама енглеског обичајног права односно Закона о продаји роба Велике Британије. Међутим, већ од средине прошлог века америчко право се у овом погледу поступно осамостаљује задржавајући при томе исте основне облике гаранција о којима је у овом раду било речи.

Овакав тренд у праву САД последица је пре свега раног и изузетно обухватног развоја тзв. потрошачког права у чијим се оквирима и под чијим се утицајем гаранције својствене уговору о продаји развијају у два правца: прво, у многим областима се доносе посебни прописи којима се проширују и у извесном смислу модификују основне врсте гаранција садржане у *U.C.C.* Један од таквих аката је и поменути *The Magnuson-Moss Warranty Act* који познаје две специфичне врсте писаних, изричитих гаранција: пуне и ограничене. Неке особености својствене су и гаранцијама које се односе на одређену врсту роба (ствари), почев од рачунара, софтвера и мобилних телефона па све до грађевинских објеката; друго, судови, опет под снажним утицајем права потрошача и актуелизовања питања пословне етике и друштвене одговорности произвођача и трговаца, проширују домашај основних облика гаранција, посебно подразумевајућих, у односу на разноврсне „потрошачке уговоре“. Имајући у виду карактер судских одлука у англосаксонском праву уопште са једне, односно посебан и у много чему специфичан друштвено економски „миље“ САД и на овај начин се право о гаранцијама у тој држави све више издваја у односу на право из кога је еволуирало.

Slobodan NENADOVIĆ, PhD
College of Applied Business Studies, Valjevo

WARRANTIES UNDER THE U.S. UNIFORM COMMERCIAL CODE

Summary

Warranties have a long history in the U.S. law. They arise and evolve from English common law, and finally formed through appropriate legal instruments (laws) and jurisprudence. In the sales law a warranty is an assurance by one party (seller) of the existence of a fact on which other party (buyer) can rely. Liability for breach of such warranty is of contractual nature.

Key words: *warranties, types of warranties, contractual liability.*